

ارائه الگوی بهینه سازی فرآیند تشکیل علم - گروه در حوزه سرطان‌ها در ایران

مقدمه:

علم - گروه نوعی از همکاری علمی است که به مسائل پیچیده چند بعدی جامعه با بهره‌گیری از دانش متخصصان مختلف می‌پردازد. سرطان‌ها دومین عامل مرگ و میر در ایران به شمار می‌روند و مدیریت مشکلات پیچیده‌ای مثل آن‌ها، نیازمند همکاری رشته‌های مختلف است. شناخت فرآیندهای اثرگذار بر علم - گروه‌ها، پیاده‌سازی آن‌ها را تسهیل خواهد کرد. علی‌رغم فراگیری تحقیقات با رویکرد علم - گروه، هنوز عوامل اثرگذار بر پیاده‌سازی علم - گروه در حوزه سرطان‌ها در ایران به طور علمی بررسی نشده است. هدف این پژوهش ارائه الگوی تشکیل علم - گروه در تحقیقات حوزه سرطان‌ها در ایران است.

روش: مطالعه ترکیبی حاضر در چهار مرحله انجام گرفت. در مرحله اول از طریق مرور دامنه و با جستجو در هفت پایگاه اطلاعاتی، موانع و تسهیل‌گرهای پیاده‌سازی علم - گروه در تحقیقات به روش تحلیل محتوا استخراج گردید. در مرحله دوم پژوهش با استفاده از رویکرد تحقیق کیفی و مصاحبه نیمه ساختار یافته با ۲۰ نفر از صاحب نظران حوزه سرطان‌ها و با استفاده از فن تحلیل تماتیک در نرم افزار مکس کیو دی ای نسخه ۲۰ عوامل اثرگذار بر تشکیل علم - گروه در تحقیقات حوزه سرطان‌ها در ایران استخراج شد. در مرحله سوم، الگوی مفهومی پیشنهادی به روش کیفی و به کمک پنل خبرگان و با در نظر گرفتن نتایج مرحله اول و دوم و همکاری و مشاوره اساتید راهنما و مشاور تهیه و طراحی شد. در مرحله پایانی نیز اعتبار الگوی توصیه‌ای اولیه با روش دلفی در دو دور توسط صاحب نظران ارزشیابی شد تا در نهایت توافق جمعی در مورد جزئیات آن حاصل شد. از نرم افزار SPSS نسخه ۲۰ به منظور تعیین آماره‌های توصیفی فراوانی و میانگین استفاده شده است.

یافته‌ها: در مرحله اول با مرور کامل ۳۴ مطالعه منتخب از بین ۷۴۷۵ مقاله، ۴۲ مانع و ۱۴۷ تسهیل‌گر استخراج شد. با نتایج حاصل از تحلیل محتوای متون مقالات مؤلفه‌های اثرگذار بر تحقیقات با رویکرد علم - گروه، بر اساس مقوله‌های انسانی، سازمانی و فناوری دسته‌بندی شدند. در مرحله دوم، از دیدگاه صاحب نظران مقوله‌های تسهیل‌گر سازمانی شامل سه مقوله اصلی سیاست‌های سازمان، زیرساخت و امکانات و تجهیزات و مقوله موانع سازمانی شامل دو مقوله اصلی منابع مالی محدود و امکانات و تجهیزات ناکافی بودند. مقوله‌های تسهیل‌گر فناوری‌های پشتیبان شامل دو مقوله اصلی ابزارهای مدیریت علم - گروه‌ها و سامانه‌های شناسایی محققان و مقوله موانع زیر ساختی شامل دو مقوله اصلی منابع مالی محدود و امکانات و تجهیزات ناکافی بودند. مقوله‌های تسهیل‌گر انسانی شامل دو مقوله اصلی ویژگی‌های فردی و مهارت‌های عملکردی و مقوله موانع انسانی شامل دو مقوله اصلی مهارت‌های تیم سازی و ویژگی‌های شخصیتی ناکافی بودند. در نهایت در هدف سوم مطالعه و با توجه به نتایج مراحل قبل، الگوی تشکیل علم - گروه در تحقیقات حوزه سرطان‌ها در ایران در چهار مقوله اصلی

شامل سازمانی، انسانی، فناوری‌های پشتیبان و موانع و ۳۳ گزینه طراحی و در هدف چهارم مطالعه این الگو اعتبار سنجی گردید.

نتیجه‌گیری: مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر پیاده‌سازی موفق علم-گروه‌ها در تحقیقات سرطان از دیدگاه صاحب‌نظران مختلف شناسایی و الگوی مربوطه به عنوان راهنما ارائه شد. پیاده‌سازی تحقیقات با رویکرد علم-گروه تحت تأثیر سه مقوله سازمان‌ها، محققان و فناوری‌ها است. هنگام مداخله علم-گروه‌ها برای حل چالش‌های سرطان، همکاری و ائتلاف سه‌گانه آن‌ها برای حصول بهترین و پایدارترین راه‌حل‌ها ضروری به نظر می‌رسد. نتایج تحقیقات در مقوله‌های سازمانی و انسانی می‌تواند اجرای موفق تحقیقات علم-گروه را تسهیل کند. استفاده از فناوری‌ها به اندازه کافی در بین محققان سرطان‌ها بکار گرفته نشده است و نیاز به توجه بیشتر دارد. با توجه به نتایج پژوهش حاضر می‌توان چارچوب مفهومی ارائه شده را به عنوان راهنمای اجرای موفق علم-گروه‌های سرطان‌ها قلمداد کرد.

کلمات کلیدی: علم-گروه، همکاری‌های علمی، پیاده‌سازی، سرطان‌ها، تحقیقات ترکیبی، الگو، ایران